

BAB I

BUBUKA

1.1 Kasang Tukang Panalungtikan

Manusa téh diciptakeun minangka mahluk nu sampurna. Ari sababna, lantaran manusa dibéré uteuk pikeun ngakal jeung mikir. Najan kitu kamekaran akal jeung pikir téh gumantung kana masing-masing individu. Naha dimangpaatkeun atawa henteu? Salasahiji cara pikeun ngamekarkeun akal jeung pikiran, nya éta ku cara maluruh atawa nyiar informasi minangka pangaweruh keur dirina. Ti mimiti informasi ngeunaan cara hirup jeung papada jalma, cara neuleuman karakter jalma lianna, atawa cara hirup jeung mahluk lianna, kyaning sato jeung tutuwuhan.

Pangabutuh kana informasi saperti kitu téh lain baé diperlukeun pikeun jalma sawawa, pikeun budak ogé penting. Ieu hal patali jeung dunyana sorangan (budak) anu sakapeung leuwih imajinatif pikeun maham ngeunaan pasualan kahirupan. Salian ti éta, budak ogé salawasna boga karep pikeun nyangkem sagala informasi boh patali jeung dirina, boh patali jeung saluareunana. Ieu informasi anu satuluyna bakal ngaronjatkeun kognisi, émosi, jeung kaparigelan budak dina nyanghareupan kahirupanana.

Réa cara pikeun nambahin informasi jeung ngaronjatkeun kognisi, émosi, katut kaparigelan budak. Salah sahijina ngaliwatan karya sastra. Ieu hal luyu jeung hakékat sastra anu mibanda sipat éndah, sarta bisa méré kasugemaan ka nu macana. Di sagigireun éta, karya sastra ogé ngandung ma'na nu nyumput di satukangeunana. Éta ma'na téh eusina bisa waé ngeunaan étika jeung moral. Lantaran éta, karya sastra ogé minangka média pikeun nepikeun hal-hal nu dianggap hadé, goréng, bener, jeung salah luyu jeung gagasan nu ditulis ku pangarang. Dina karya sastra ogé, sawangan jeung gagasan pangarang téh ditepikeun ngaliwatan basa nu éndah, ku kituna nu maca téh teu ngarasa dipépélingan sacara langsung, tapi dibéré lolongkrang pikeun laluasa nyangkem gagasan anu ditepikeun ku pangarangna.

Kitu deui pikeun barudak, ngawanohkeun karya sastra téh jadi lolongkrang pikeun ngawanohkeun kahirupan saluareunana jeung kumaha nyanghareupanana. Ngaliwatan karya sastra, utamana wangan carita, barudak bisa manggihan dunya nu pikaseurieun, éndah, jeung basajan. Salian ti éta, polah jeung ketak parapalaku nu aya dina carita téh sacara teu langsung ngatik barudak. Ku cara némbongkeun karakter unggal tokoh barudak bisa nyangkem hadé goréngna éta tokoh.

Ku cara loba maca karya sastra budak bakal meunangkeun sawangan pribadi ngeunaan sastra jeung kahirupan. Lila-kalilaan pangaweruh nu dibeunangkeun tina karya sastra ngajanggélék jadi *prilaku insani* atawa *human behavior*, tina sawangan nu sipayna abstrak jadi paripolah nu sifatna kongkrét (Tarigan, 1984, kc. 7). Éta hal luyu jeung pamadegan Nurgiyantoro (dina Kurniawan, 2009, kc. 2) saperti ieu di handap:

“penyedian buku bacaan sastra kepada anak-anak yang tepat sejak dini, sejak masih bernama anak, diyakini akan membantu literasi dan kemauan membaca anak pada perkembangan usia selanjutnya. Yang lebih penting lagi, dengan cerita, anak bisa mendapatkan nilai-nilai pekerti yang menunjang perkembangan budi pekertinya”.

Tapi, anu perlu dicatet karya sastra nu saperti kumaha anu perlu jeung luyu pikeun bacaeun barudak? Tangtu ieu jadi tinimbangan pikeun guru atawa kolot pikeun milih jeung ngaluyukeun antara carita jeung umur budak. Ku lantaran kitu, ieu panalungtikan téh bakal museur kana karya sastra pikeun barudak, dina ieu hal *sastra anak*.

Nurutkeun Lukens (dina Nurgiyantoro, 2010, kc. 3) *satra anak* téh sakurang-kurangna ngandung dua hal anu utama nya éta kasugemaan jeung pangaweruh. Sastra aya minangka alat hiburan nu midangkeun carita nu ngirut, ramé, pikaresepeun, tur éndah, nepi ka sastra mampuh ngulinkeun *fantasi* barudak. Disagédéneun éta, ku sabab sastra salawasna madungdengkeun pasualan kahirupan, ku kituna sastra ogé bisa méré pangaweruh nu hadé pikeun kahirupan nu maca. kaweruh ngeunaan kahirupan balukar tina ayana éksplorasi kana unggal kahirupan, rasiah kahirupan, tur sagala jenis karakter manusa nu dipedar dina jero karya sastra.

Sastra anak tangtu nyoko kana carita anu aya korélasina jeung kahirupan barudak. Ditilik tina basana, *sastra anak* kudu ngagunakeun basa nu luyu jeung kamekaran inteléktual katut émosional budak. Watesan *sastra anak* ukur aya dina karyana, ari pangarang jeung nu macana mah bisa baé jalma sawawa. Malah mandar jalma sawawa kudu ngosongkeun waktuna pikeun maca *sastra anak*, tujuanana mah taya lian sangkan jalma sawawa weruh jeung nyangkem kana dunya burudak, ogé bisa milihkeun karya sastra nu hadé pikeun barudak (Kurniawan, 2009, kc. 22). Anapon anu bakal dijadikeun objék panalungtikan dina *sastra anak* téh nya éta novél.

Novél téh salah sahiji karya sastra dina wangun prosa nu eusina panjang. Novél umumna ditulis dina wangun basa lancaran, carita dina novél ilaharna mangrupa hasil rékaan pangarang, lain carita nu sabernera, sok sanajan aya carita nu dipedar dina novél minangka gambaran kajadian nu geus kaalaman ku pangarangna. Salian ti éta, novél ogé disebut carita rékaan nu méré kesan lir enya-enya kajadian tur ukuranana panjang (Tamsyah, 1996, kc. 171).

Disawang ti pamacana, novél dina sastra Sunda bisa dipasing-pasing jadi tilu rupa, nya éta: 1) novél barudak; 2) novél rumaja; jeung 3) novél déwasa (Sudaryat spk, 2007, kc. 151). Nilik kana papasingan novél, objék novél anu rék ditalungtik téh nya éta novél barudak.

Kritéria novél barudak nurutkeun Kurniawan (2009, kc. 4-5) nya éta: 1) basa nu digunakeun dina novél nya éta basa nu gampang kacangkem ku budak, luyu jeung tingkat *perkembangan* budak; 2) pesen atawa amanat nu ditepikeun ngawengku ajén moral jeung atikan nu geus diluyukeun jeung tingkat *perkembangan* tur kamampuh maham barudak. Ieu hal luyu jeung sawangan Saxby (dina Nurgiyantoro, 2010, kc. 5-6) anu mertélakeun jiga ieu di handap:

“jika citraan dan atau metafora kehidupan yang dikisahkan itu berada dalam jangkauan anak, baik yang melibatkan aspek emosi, perasaan, pikiran, saraf sensori, maupun pengalaman moral, dan diekspresikan dalam bentuk-bentuk kebahasaan yang juga dapat dijangkau dan dipahami oleh pembaca anak-anak, buku atau teks tersebut dapat diklasifikasikan sebagai sastra anak.”

Jadi bisa dicindekeun yén novél barudak nya éta novél nu diajengkeun pikeun bacaean barudak. Nu jadi palaku dina éta novél nya éta barudak. Masalah nu dicaritakeun dina novél raket patalina jeung kahirupan barudak. Kitu ogé dina nyanghareupan jeung ngaréngsékeun éta masalah tangtu luyu jeung pikiran katut jiwa barudak.

Novél nu dijadikeun objék dina ieu panalungtikan judulna *Rasiah Kodeu Binér*. Ieu novél karangan Dadan Sutisna, dimedalkeun ku PT Kiblat Buku Utama. Dumasar kana tinimbangan, novél *Rasiah Kodeu Binér* bisa dijadikeun bahan panalungtikan lantaran eusina alus, luyu jeung kahirupan barudak. Salian ti éta dina ieu novél euyeub ku ajén kamanusaan anu bisa ditulad ku barudak.

Panalungtikan anu ngagunakeun objék novél *Rasiah Kodeu Binér* kungsi dilaksanakeun ku Rina Évantriana taun 2012. Judul skripsina nya éta “*Kalimah Teu Sampurna dina Novél Rasiah Kodeu Binér Karangan Dadan Sutisna pikeun Bahan Pangajaran Maca di SMA (Tilikan Struktur jeung Sémantik)*”.

Salian ti éta, aya ogé Aini Sumadipraja, salasaurang mahasiswa UNPAD. Judul skripsina nya éta “*Novelet Rasiah Kodeu Biner dalam Dunia Detektif Remaja*.” Anu dipedar dina éta panalungtikan ngeunaan pungsi struktural pikeun nalusur galur jeung palaku-palaku anu aya dina éta novél, jeung pola detektif Ronald Knox pikeun ngukur ambahan ajén kadetéktifan anu nyangkaruk dina novél *Rasiah Kodeu Binér*.

Sok sanajan objékna sarua, tapi puseur paniténna mah bédha. Dina ieu panalungtikan nu ditalungtikna nya éta ngeunaan struktur carita sacara gembleng jeung ajén étnopédagogik kamanusaan, laju hasil panalungtikanana dipatalikeun jeung bahan pangajaran aprésiasi sastra di SMP.

Dumasar kana data nu aya di pabukon, tacan aya anu nalungtik struktur carita jeung ajén étnopédagogik tina ieu novel, boh dina wangun skripsi di Jurusan Pendidikan Bahasa Daerah UPI, boh dina wangun tésis di Sekolah Pascasarjana Prodi Bahasa jeung Budaya Sunda UPI. Ku kituna pikeun ngeuyeuban pangaweruh kana sastra, utamana kana sastra barudak nu ngagunakeun basa Sunda, ieu panalungtikan perlu dilaksanakeun.

1.2 Watesan jeung Rumusan Masalah

1.2.1 Watesan Masalah

Dumasar kana kasang tukang, ieu panalungtikan perlu diwatesanan sangkan masalah nu dipedar jelas, jeung leuwih museur kana pasualan. Lantaran dina nganalisis novél téh réa bahasanana, ku kituna ieu panalungtikan baris diwatesanan ku ngadéskripsiikeun struktur carita jeung ajén étnopédagogik nu nyangkaruk dina novél barudak *Rasiah Kodeu Binér*. Anu baris dipedar dina struktur carita nya éta: unsur téma, fakta carita (galur, palaku, latar), sarana carita (judul, puseur panitén, gaya basa, jeung nada/suasana), étnopédagogik (moral kamanusaan), tuluy dilarapkeun kana bahan pangajaran aprésiasi sastra di SMP.

1.2.2 Rumusan Masalah

Dumasar kana kasang tukang jeung watesan masalah anu geus disebutkeun saméméhna, masalah-masalah anu dipedar dina ieu panalungtikan baris dirumuskeun dina wangun patalékan ieu di handap:

- 1) Kumaha struktur carita nu nyampak dina novél barudak *Rasiah Kodeu Binér*?
- 2) Unsur étnopédagogik naon nu nyangkaruk dina novél barudak *Rasiah Kodeu Binér*?
- 3) Tina hasil panalungtikan naha novél barudak *Rasiah Kodeu Binér* luyu dijadikeun bahan pangajaran aprésiasi sastra?

1.3 Tujuan Panalungtikan

1.3.1 Tujuan Umum

Tujuan umum tina panalungtikan “Ulikan Struktural jeung Étnopédagogik dina Novél Barudak *Rasiah Kodeu Binér* Karya Dadan Sutisna pikeun Bahan Pangajaran Aprésiasi Sastra di SMP” nya éta pikeun ngawanohkeun novél barudak Sunda, sarta wujud tina tarékah ngamumulé budaya daerah nu kaunggel dina karya sastra sangkan leuwih dipikawanoh ku masarakat, utamana barudak.

1.3.2 Tujuan Husus

Tujuan husus nu baris dihontal tina ieu panalungtikan nya éta pikeun ngadéskripsikeun:

- 1) Struktur carita novél barudak *Rasiah Kodeu Binér* karya Dadan Sutisna;
- 2) Unsur étnopédagogik (moral kamanusaan) nu nyangkaruk dina novél barudak *Rasiah Kodeu Binér* karya Dadan Sutisna; jeung
- 3) Ngalarapkeun hasil panalungtikan ngeunaan novél barudak anu judulna *Rasiah Kodeu Binér* karya Dadan Sutisna pikeun bahan pangajaran aprésiasi sastra di SMP.

1.4 Mangpaat Panalungtikan

1.4.1 Mangpaat Tioritis

Ieu panalungtikan dipiharep bisa méré mangpaat pikeun masarakat hususna pikeun barudak sangkan leuwih reueus kana karya sastra utamana karya sastra nu ngagunakeun basa Sunda. Ngaliwatan karya sastra dipiharep bisa ngaronjatkeun minat maca katut inteléktual barudak minangka seuweu Sunda nu kréatif tur ngajénan kana budayana.

1.4.2 Mangpaat Praktis

Mangpaat praktis tina ieu panalungtikan di antarana:

- 1) Pikeun panalungtik, dipiharep bisa nambah pangaweruh kana karya sastra, utamana karya sastra dina wangun novél barudak.
- 2) Pikeun masarakat, ieu panalungtikan dipiharep bisa ngeuyeuban pangaweruh masarakat kana novél barudak, sarta bisa ngarojong sangkan leuwih réa pangarang Sunda nu ngahasilkeun karya hususna pikeun bacaeun barudak.
- 3) Pikeun guru basa Sunda, ieu panalungtikan bisa dijadikeun alternatif bahan pangajaran sarta pikeun meunteun kamampuh siswa dina ngaprésiasi karya sastra nu luyu pikeun bacaeun barudak.
- 4) Pikeun siswa, ieu panalungtikan dipiharep bisa numuwuhkeun minat maca kana karya sastra nu ngagunakeun basa Sunda.

Euis Siti Fatimah, 2015

**ULIKAN STRUKTURAL JEUNG ÉTNOPÉDAGOGIK DINA NOVÉL BARUDAK RASIAH KODEU BINÉR
KARYA DADAN SUTISNA PIKEUN BAHAN PANGAJARAN APRÉSIASI SASTRA DI SMP**
Universitas Pendidikan Indonesia | repository.upi.edu | perpustakaan.upi.edu

1.5 Raraga Tulisan

Sistematika nulis tesis dina ieu panalungtikan bisa dipasing-pasing saperti ieu di handap:

- 1) Bab I nya éta bagéan bubuka, ieu bab medar perkara kasang tukang panalungtikan, watesan jeung rumusan masalah panalungtikan, tujuan panalungtikan (tujuan umum jeung tujuan husus), mangpaat panalungtikan (mangpaat praktis jeung mangpaat tioritis), jeung raraga tulisan.
- 2) Bab II nya éta ulikan pustaka, bagéan anu dipedar nya éta: konsép ulikan anu digunakeun dina panalungtikan, panalungtikan saméméhna, jeung raraga mikir panalungtikan.
- 3) Bab III nya éta métodologi panalungtikan anu ngawengku: desain panalungtikan, métode panalungtikan, instrumén panalungtikan, data jeung sumber data.
- 4) Bab IV nya éta hasil analisis jeung pedaran unsur struktural jeung ajén étnopédagogik kamanusaan dina novél *Rasiah Kodeu Binér* karangan Dadan Sutisna, laju dilarapkeun kana bahan pangajaran aprésiasi sastra di SMP.
- 5) Bab V nya éta panutup anu ngawengku kacindekan jeung saran.
- 6) Daptar pustaka.
- 7) Lampiran.
- 8) Riwayat hirup.